

การสืบสืบทอดละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าในนวนิยายเรื่องพักร้อสุร Creative Perpetuation of Kaew Na Ma Play in Pak A-soon Novel

จุฑามาศ ศรีระชา*

Chuthamat Srirasa

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University,
Chonburi 20131 Thailand

*Corresponding author E-mail: Chuthamat@go.buu.ac.th

(Received: July 11 2024; Revised: August 20 2024; Accepted: September 5 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสืบสืบทอดละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่อง พักร้อสุร ผู้วิจัยได้ปรับกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาเรื่อง “การสืบสืบทอดวรรณคดีมรดกของไทยในนวนิยายของพงศกร” ของ สุวรรณา คัญเอี่ยม (2561) และการศึกษาเรื่อง “นิยายออนไลน์เรื่อง “ลิขิตปรารถนา กากิขำภพ” : การสืบสืบทอดและการสื่อความคิดในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” ของ ต่อพงศ์ เชื้ออ่อน (2565) บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารและเสนอผลการศึกษาดังนี้ 1. การนำตัวบทเดิมมาสร้างเป็นโครงเรื่องในตัวบทใหม่ 2. การนำแนวคิดจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ 3. การนำเหตุการณ์จากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ 4. การนำเนื้อเรื่องจากตัวบทเดิมมาขยายความในตัวบทใหม่ตามจินตนาการของผู้เขียน 5. การนำตัวละครจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ 6. การนำฉากและบรรยากาศจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ และ 7. การนำอนุภาคของวิเศษจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่ จากการศึกษาการสืบสืบทอดละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าในนวนิยายเรื่องพักร้อสุร แสดงให้เห็นคุณค่าของตัวบทต้นทางที่เป็นรากฐานสำคัญ อันทำให้เกิดการสืบทอดผลงานวรรณกรรมจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันและสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมร่วมสมัยที่ทรงคุณค่า ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าแนวคิดในบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าซึ่งเป็นวรรณกรรมในยุคเก่าไม่ใช่แนวคิดที่ล้าสมัย แต่สามารถนำกลับมาสืบสืบทอดและเป็นแนวคิดที่มีความร่วมสมัยกับวรรณกรรมในยุคปัจจุบันได้

คำสำคัญ : การสืบสืบทอด; แก้วหน้าม้า; พักร้อสุร

Abstract

This documentary study explores the strategies involved in the creative perpetuation of the dramatic text of the layman play Kaew Na Ma within the novel Pak A-soon. The analysis framework is based on Suwanna Khui-lam's (2018) study on the creative perpetuation of Thai classic literature in Pongsakorn's novels and Torpong Chua-Oon's (2022) study on the online novel Likit Pratana Kaki Kham Phop: Creative Perpetuation and Expression of Opinions about Contemporary Thai Society. The findings, presented through a descriptive analysis paradigm, identify seven creative perpetuation strategies: 1) adaptation of plot, 2) adaptation of concept, 3) adaptation of incidents, 4) incorporation of the writer's imagination into the story, 5) adaptation of characterization, 6) adaptation of setting, and 7) adaptation of magical motifs. The results highlight the aesthetic value of the original text, demonstrating its relevance and worthiness of preservation. Additionally, the creative perpetuation of Kaew Na Ma in Pak A-soon underscores the timeless and classic nature of the play's concepts.

Keywords : Creative Perpetuation; Kaew Na Ma; Pak A-soon

บทนำ

บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า พระนิพนธ์ในกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ เป็นบทละครนอกที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านสืบเนื่องมาอย่างยาวนาน ด้วยเนื้อเรื่องมีความสนุกสนาน มีเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัย เหตุการณ์มหัศจรรย์ ของวิเศษ ตลอดจนการสร้างบทบาทของตัวละครเอกหญิง คือ นางแก้วหน้าม้าหรือนางมณี ให้ความโดดเด่นแตกต่างจากตัวละครเอกหญิงในเรื่องอื่น นางแก้วหน้าม้าเป็นตัวละครที่มีใบหน้าเหมือนม้า แต่มีความเก่งกล้าเฉลียวฉลาด อดทน และกล้าแสดงออกในเรื่องของความรัก ด้วยจุดเด่นดังกล่าวจึงทำให้บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าแพร่หลายและสืบเนื่องมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันพบว่าเรื่องแก้วหน้าม้ายังคงมีการสืบทอดและสร้างสรรค์ในรูปแบบงานวรรณกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการขยายให้เข้าถึงกลุ่มผู้รับสารจากสื่อต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น อาทิ ละครโทรทัศน์ ละครเวที การ์ตูน หนังสือนิทาน และนวนิยาย โดยการนำเสนอเนื้อหาเรื่องแก้วหน้าม้านั้นมีการนำเสนอเรื่องราวตามต้นฉบับตั้งแต่ต้นจนจบ การเพิ่มเติมเนื้อหาจากต้นฉบับเพื่อเพิ่มความสนุกสนานและเหมาะสมกับสื่อที่ใช้ในการนำเสนอ ตลอดจนการนำเพียงเนื้อหาบางส่วนมาเป็นเค้าโครงเรื่องและสร้างสรรค์สร้างเนื้อหาขึ้นมาใหม่ ซึ่งกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นการสืบทอดและสร้างสรรค์เรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่งานวรรณกรรมร่วมสมัย เรียกกลวิธีนี้ว่า “การสืบทอด” นิตยา แก้วคัลนา (2556: 1) ได้นิยาม “การสืบทอด” ไว้ว่า “การสืบทอดในที่นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า creative perpetuation หมายถึง การทำให้เห็นผลของการสืบทอด ซึ่งไม่ใช่เพียงการสืบทอดเท่านั้น แต่ได้นำมาสร้างใหม่ด้วย คำว่า “สืบทอด” ตัดคำมาจาก “สืบทอด” หมายถึง การรับมรดกมาจากอดีตหรือการรับช่วงต่อ ๆ กันมา ส่วนคำว่า “สรรค์” ตัดคำมาจาก “สรรค์สร้าง” หมายถึง การสร้างสรรค์ ในกระบวนการสืบทอดดังกล่าว” ทั้งนี้ในแวดวงการศึกษางานวรรณกรรมไทยพบว่า การสืบทอดวรรณกรรมต้นฉบับไปยังวรรณกรรมร่วมสมัยมีแพร่หลายและเป็นที่นิยมอย่างมาก โดยเฉพาะการสืบทอดวรรณกรรมต้นฉบับไปเป็นวรรณกรรมประเภทนวนิยาย การสืบทอดวรรณกรรมต้นฉบับไปเป็นวรรณกรรมประเภทนวนิยาย พบนักเขียนนามว่า สุชาคริยา ได้นำเสนอนวนิยายที่มีการสืบทอดจากวรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้าไปเป็นนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ไว้อย่างน่าสนใจ นวนิยายเรื่อง “พัทธรอสูร์” ของ สุชาคริยา มีต้นแบบและได้รับแรงบันดาลใจมาจากบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า ดังที่ สุชาคริยา (2556: คำนำสำนักพิมพ์) กล่าวว่า “บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า วรรณคดีพระนิพนธ์ของกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ พระราชโอรสลำดับที่ 35 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับเจ้าจอมมารดาสิลา ซึ่งได้พระนิพนธ์ขึ้นในสมัยล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 3 อันเป็นต้นแบบและเป็นแรงบันดาลใจของนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์” ทั้งนี้ สุชาคริยา

ยังได้ตั้งข้อสังเกตถึงลักษณะนิสัยและการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละครว่ามีความเหมาะสมกับบทบาทของตัวละครหรือไม่ ในขณะเดียวกันก็ได้มีความมุ่งหมายที่ต้องการจะนำเสนอเนื้อหาในมุมมองใหม่ ด้วยการตีความให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปจากบทละครนอกต้นฉบับ อย่างไรก็ตามแม้ สุชาคริยา จะสร้างสรรค์นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์จากการตีความหมายใหม่ แต่ก็ยังคงเห็นร่องรอยการสืบทอดเนื้อหาที่มาจากบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “การสืบทอดบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์” โดยได้ปรับกรอบการวิเคราะห์จากการศึกษาเรื่อง “การสืบทอดวรรณคดีมรดกของไทยในนวนิยายของพงศกร” ของ สุวรรณา คัญเยี่ยม (2561) และการศึกษาเรื่อง “นิยายออนไลน์เรื่อง “ลิขิตปารณา กากิข้ามภพ” : การสืบทอดและการสื่อความคิดในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” ของ ต่อพงศ์ เชื้ออุ้น (2565) ทั้งนี้จากการสำรวจและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ ยังไม่พบการศึกษาใดที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าว มีเพียงการศึกษาเกี่ยวกับตัวบทวรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้า เช่น การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้า” (2539) การศึกษาเรื่อง “แก้วหน้าม้า: ความหมายของหน้าม้าและนางเอกแบบใหม่” (2559) ฯลฯ และศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดในงานวรรณกรรมของนักเขียนท่านอื่น เช่น การศึกษาเรื่อง “การสืบทอดวรรณคดีมรดกของไทยในนวนิยายของพงศกร” (2561) และการศึกษาเรื่อง “นิยายออนไลน์เรื่อง “ลิขิตปารณา กากิข้ามภพ” : การสืบทอดและการสื่อความคิดในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” (2565) ฯลฯ บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิธีการสืบทอดบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ จะแสดงให้เห็นผลของการสืบทอดและการสร้างสรรค์บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ ทั้งยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่โยงใยระหว่างบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ากับนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ อันจะทำให้เกิดองค์ความรู้และเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานจากวรรณกรรมต้นฉบับไปสู่วรรณกรรมร่วมสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการสืบทอดบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การสืบทอดบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) มีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ได้แก่ รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสืบสรรค์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมของไทย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของวรรณกรรม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่องพัศตรอสูร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมตัวบทวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า พระนิพนธ์ในกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2562 และนวนิยายเรื่องพัศตรอสูร ผู้เขียนคือ สุชาคริยา พิมพ์รวมเล่มครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2556

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์โดยผู้วิจัยได้ปรับกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาเรื่อง “การสืบสรรค์วรรณคดีมรดกของไทยในนวนิยายของพงศกร” ของ สุวรรณาคัยเอี่ยม (2561) และการศึกษาเรื่อง “นิยายออนไลน์เรื่อง “ลิขิตปรารถนา กากิข้ามภพ” : การสืบสรรค์และการสื่อความคิดในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” ของ ต่อพงศ์ เชื้ออ่อน (2565) ดังนี้

2.1 การนำตัวบทเดิมมาสร้างเป็นโครงเรื่องในตัวบทใหม่

2.2 การนำแนวคิดจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

2.3 การนำเหตุการณ์จากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

2.4 การนำเนื้อเรื่องจากตัวบทเดิมมาขยายความในตัวบทใหม่ตามจินตนาการของผู้เขียน

2.5 การนำตัวละครจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

2.6 การนำฉากและบรรยากาศจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

2.7 การนำอนุภาคของวิเศษจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

3. ขั้นสรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

4. ขั้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

การศึกษาทฤษฎีการสืบสรรค์บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัศตรอสูร แสดงให้เห็นพลวัตของการสืบทอดและการสรรค์สร้างจากบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัศตรอสูร ดังนี้

1. การนำตัวบทเดิมมาสร้างเป็นโครงเรื่องในตัวบทใหม่

1.1 การเปิดเรื่อง บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงท้าวมงคลราชกับพระนางมณฑาครองกรุงมิลลา

มีพระโอรสพระนามว่า “พระพิณทอง” ซึ่งเป็นตัวละครเอกชายของเรื่อง อีกทั้งยังกล่าวถึง “กรุงมิลลา” ว่าเป็นเมืองที่สงบสุข นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึง “เพชรน้ำค้าง” เธออาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร คืบหนึ่งโจรขึ้นบ้านของแป๊ะกวางชายชาข้างบ้าน เพชรน้ำค้างจึงรีบเข้าไปช่วยทำให้ถูกโจรยิงและหมดสติ ในขณะที่หมดสติเธอได้ข้ามภพไปยังเมืองมิลลา เธออยู่ในร่างของ “อุษามันตรา” บุตรสาวของโชติระเสกภัยยวดี นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรได้มีการสืบสรรค์ การเปิดเรื่องในประเด็นการกล่าวถึงเมืองมิลลาซึ่งเป็นฉากหลักของเรื่อง

1.2 การผูกปม ปมความขัดแย้งในบทละครนอก

เรื่องแก้วหน้าม้าเกิดจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร โดยท้าวมงคลราชแสดงความรังเกียจนางแก้วหน้าม้าจึงสั่งให้นางไปชะลอเขาพระสุเมรุ ฝ่ายพระพิณทองไม่พอใจที่นางแก้วหน้าม้าเข้ามาอยู่ในวัง ท้าวมงคลราชส่งสารพระพิณทองจึงส่งสาสน์ไปยังท้าวพรหมพัตเจ้าเมืองโรมวิถีเพื่อขอพระธิดาให้กับพระพิณทอง แต่ก่อนที่พระพิณทองจะออกเดินทางไปเข้าพิธีสมรสกับนางพัศมาลี ได้สั่งให้นางแก้วหน้าม้ามีโอรสให้พระองค์ นางจึงถอดรูปม้าเป็นนางมณีและมีโอรสให้พระพิณทอง นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรเกิดความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครและตัวละครกับสังคม เพชรน้ำค้างได้ข้ามภพไปอยู่ในร่างของอุษามันตรา เธอเป็นผู้มีใบหน้าที่งดงาม ทั้งยังมีปัญญาชาญฉลาด อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทำให้มีชายหลายคนหมายปองตัวเธอ อุษามันตราคิดว่าใบหน้าอันงดงามนี้จะนำภยันตรายสู่เธอและครอบครัว จึงทำใบหน้า “พัศตรอสูร” เพื่อปกปิดใบหน้าที่แท้จริง นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรได้มีการสืบสรรค์ในประเด็นปมความขัดแย้งทำให้ตัวละครเอกหญิงของทั้งสองเรื่องต้องซ่อนรูปงามภายใต้ใบหน้าอันอัปลักษณ์

1.3 จุดสูงสุดของเรื่อง จุดสูงสุดของบทละครนอก

เรื่องแก้วหน้าม้า คือ พระพิณทองทราบความจริงว่านางแก้วหน้าม้าคือ นางมณี พระพิณทองจึงรับนางรูปม้าไปเผา ดังความว่า “ตรงเข้าอุตุลุดุดุคิง พระวาทวังหนินางไปข้างหน้า ทั้งเข้าเพลิงพลันมิทันช้า รูปนางหน้าม้าก็สูญไปฯ” (ภูวเนตรนรินทรฤทธิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง, 2562: 198) นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรมีจุดสูงสุดของเรื่องคือ อุษามันตราเต็มใจเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริงให้พระจุฑาภรณ์เห็นในวันแต่งงาน เพราะพระองค์เห็นคุณค่าและให้เกียรติเธอ ดังความว่า “อุษามันตราค่อย ๆ ปลดเชือกที่ได้คาง ตลบผ้าผืนบางขึ้นบนปีกหมวก ขยับผ้าออกมาให้ปากและจมูกได้เปิดเผย” (สุชาคริยา, 2556: 448) นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรได้มีการสืบสรรค์จุดสูงสุดของเรื่องในประเด็นตัวละครเอกหญิงปกปิดใบหน้าอันงดงามภายใต้ใบหน้าอัปลักษณ์และมีเหตุให้ต้องเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริง

1.4 การคลายปม บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า

มีการคลายปมคือ นางมณีให้อภัยทุกคนที่ทำไมดีกับนาง ทุกคนชื่นชมรูปโฉมอันงดงามของนาง นวนิยายเรื่องพัศตรอสูรมีการ

คล้ายปมคือ อุษามันตราให้อภัยศีลาพีเลียงของเธอที่ถูกพะลึงจะหลอกใช้ให้มาสืบข่าวของเธอ และอุษามันตรายังได้ขอโทษทุกคนที่ได้ปกปิดใบหน้าให้แท้จริง นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์มีการสืบสรรค์การคล้ายปมในประเด็นตัวละครเอกหญิงให้อภัยทุกคน ตัวละครในเรื่องเข้าใจและให้อภัยซึ่งกันและกัน

1.5 การปิดเรื่อง บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าปิดเรื่องโดยพระพิณทองได้ขึ้นครองกรุงมิลิลา แต่งตั้งให้นางมณีเป็นพระอัครมเหสี จากนั้นนางทศมาลีเดินทางมายังเมืองมิลิลาและทะเลาะกับนางมณี ส่วนนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ปิดเรื่องโดยพระจุฑาภินิศาได้ขึ้นปกครองเมืองมิลิลา แต่งตั้งให้อุษามันตราเป็นพระอัครมเหสีแต่เพียงผู้เดียว นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ได้มีการสืบสรรค์การปิดเรื่องในประเด็นตัวละครเอกชายขึ้นครองเมืองและแต่งตั้งตัวละครเอกหญิงเป็นพระอัครมเหสี

2. การนำแนวคิดจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

2.1 การไม่ตัดสินผู้อื่นเพียงเพราะมองจากรูปลักษณ์ภายนอก

นางแก้วหน้าม้ามีหน้าตาผิดแผกจากผู้อื่น แต่นางเป็นผู้มีจิตใจงดงาม ไม่เคยคิดทำร้ายผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความมั่นคงในความรักและทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้อยู่กับพระพิณทอง นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ได้มีการสืบสรรค์แนวคิดดังกล่าว โดยอุษามันตราได้แต่งแต้มใบหน้า “พัทธรอสูร์” ให้มีรอยแผลและรอยต่างด้า แต่เมื่อพระจุฑาภินิศาได้เห็นใบหน้าพัทธรอสูร์ พระองค์ยืนยันที่จะหมั้นหมายและยินดียกย่องให้อุษามันตราเป็นพระอัครมเหสีแต่เพียงผู้เดียว จากกลวิธีการสืบสรรค์ดังกล่าวแสดงให้เห็นแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม เราไม่ควรตัดสินผู้อื่นก่อนที่จะได้รู้จักตัวตนที่แท้จริง หากทำได้เช่นนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

2.2 ความรู้และสติปัญญาเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา นางแก้วหน้าม้ามีใบหน้าอัปลักษณ์ ทั้งยังไม่ได้เป็นธิดาของเจ้าเมืองดังเช่นนางทศมาลี เมื่อนางเข้ามาอยู่ในวังซึ่งไม่ใช่พื้นที่ของนาง จึงต้องพิสูจน์ให้ทุกคนได้เห็นว่านางเป็นผู้ที่เหมาะสม นางออกเดินทางไปทำภารกิจและช่วยเหลือพระพิณทองแสดงให้เห็นว่านางเป็นผู้มีความรู้ มีสติปัญญา และมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นพระอัครมเหสี นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ได้มีการสืบสรรค์แนวคิดดังกล่าว โดยกล่าวถึงโจรสลัดทั้งปาวประกาศว่าจะปล้นเรือนมนสิการ อุษามันตราตัดสินใจวางแผนจับโจรอย่างรอบคอบและจับโจรได้สำเร็จ จากกลวิธีการสืบสรรค์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของความรู้และสติปัญญา หากเรามีสติปัญญาและใช้ความรู้ที่มีแก้ไขปัญหาก็ย่อมทำให้แก้ปัญหาที่นั้นได้สำเร็จ อีกทั้งสติปัญญายังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

2.3 ผู้มีความเพียรพยายามย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ นางแก้วหน้าม้าไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ตนเองต้องพบเจอ นาง

รีบออกเดินทางไปขอเช่าพระสุเมรุโดยที่ไม่รู้ว่าตนเองจะทำได้หรือไม่ ท้ายที่สุดนางก็ทำสำเร็จ นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ได้มีการสืบสรรค์แนวคิดดังกล่าว ในตอนที่มนสิการเกิดปัญหาเรื่องการเงิน อุษามันตราจึงคิดค้าขายเพื่อหารายได้เพิ่ม เธอเริ่มต้นวางแผนเตรียมสมุดบันทึกรายการรับจ่าย เก็บรวบรวมข้อมูลของคบหบดี ให้คนทำแผนที่เมืองต่าง ๆ และเรียนรู้การค้าจากท่านมะณีจันโท เธอออกเดินทางไปค้าขาย ต้องเสี่ยงอันตรายจากกลุ่มโจรและเผชิญกับหนทางที่ยากลำบาก เธอใช้ความเพียรพยายามและความอดทน จนทำให้มนสิการรอดพ้นจากวิกฤตทางการเงิน จากกลวิธีการสืบสรรค์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของความเพียรพยายามที่ท้ออย่างสม่ำเสมอ ย่อมนำมาซึ่งสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

2.4 ผู้รู้จักให้อภัยย่อมทำให้จิตใจพบแต่ความสงบสุข เมื่อใบหน้าของนางแก้วหน้าม้าถูกเปิดเผยให้เห็นว่าคือนางมณี ทุกคนต่างชื่นชมในความงามและขอโทษที่เคยทำไม่ดี นางมณีรับคำขอโทษและให้อภัยทุกคน นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ได้มีการสืบสรรค์แนวคิดดังกล่าว โดยอุษามันตราให้อภัยศีลาซึ่งเป็นพี่เลี้ยงของเธอ ศีลาหลงผิดลอบส่งข้อมูลของอุษามันตราให้พะลึงจะเป็นเหตุให้โชติระเสกกับอุษามันตราได้รับความเดือดร้อน จากกลวิธีการสืบสรรค์ดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของการให้อภัย ผู้ที่รู้จักการให้อภัยย่อมพบกับความสงบสุขทั้งทางกายและจิตใจ

2.5 มนุษย์ทุกคนย่อมมีความเท่าเทียมกัน แม้นางแก้วหน้าม้ามีใบหน้าอัปลักษณ์ แต่นางก็ไม่เคยคิดร้ายต่อผู้อื่น และยังช่วยพระพิณทองให้ปลอดภัยทุกครั้ง บทบาทของนางแก้วหน้าม้าได้พิสูจน์ให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงก็มีความสามารถไม่ต่างกับตัวละครเอกชาย นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร์ได้มีการสืบสรรค์แนวคิดดังกล่าว โดยกล่าวถึงอุษามันตราได้สร้างใบหน้าพัทธรอสูร์ขึ้นเพื่อปกปิดใบหน้าอันงดงาม เธอไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ของชายใด และยังยืนยันให้เห็นว่าเธอมีสิทธิที่จะเลือกคู่ชีวิตด้วยตัวเอง อีกทั้งเธอยังช่วยแก้ปัญหาด้านการเงินของครอบครัวและช่วยชีวิตพระจุฑาภินิศาไว้หลายครั้ง จากกลวิธีการสืบสรรค์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนย่อมมีความเท่าเทียมกัน จึงควรเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน จะทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและมีความสุข

3. การนำเหตุการณ์จากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในตัวบทใหม่

3.1 ตัวละครเอกหญิงปกปิดใบหน้าให้แท้จริง

นางแก้วหน้าม้าปกปิดใบหน้าอันงดงามไว้ เพื่อซ่อนกลพระพิณทองที่ไม่เห็นคุณค่าของนาง ดังที่ ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2548: 479) กล่าวว่า “หน้าม้าของนางแก้วมีบทบาทหน้าที่คล้ายกับหน้ากากที่สวมในงานเลี้ยงและรูปเงาของพระสังข์ในเรื่องสังข์ทอง คือกำบังใบหน้าให้แท้จริงหรือความงามของนางแก้วเอาไว้ไม่ให้ใครเห็น” ผู้วิจัยเห็นว่าการปกปิดใบหน้าของนางแก้วหน้าม้า เพราะต้องการ

ให้ผู้อื่นยอมรับตัวตนที่แท้จริง อีกทั้งการปิดบังใบหน้าของนาง ยังเป็นการป้องกันตัวจากเหตุร้ายหรือความไม่สบายใจ เพราะนาง ได้เข้ามาอยู่ในวังซึ่งไม่ใช่พื้นที่ที่นางเคยอยู่อาศัยมาก่อน แต่ด้วย ใบหน้าอัปลักษณ์จึงไม่มีใครกล้าเข้าใกล้หรือหวังผลประโยชน์ จากนาง นวนิยายเรื่องพัทธรสูรกล่าวถึงอุษามันตราได้ใช้ความรู้ ในเรื่องการแต่งหน้าลงมือแต่งแต้มใบหน้าให้มีรอยแผลเป็น เหวอะหะตั้งแต่หน้าผากไปจนถึงคาง ริมฝีปากด้านบนมีรอยบาก แก้มและเหนือคิ้วซ้ายมีรอยเหมือนถูกของมีคม ผิวพรรณหมองคล้ำ อุษามันตราปิดบังใบหน้าให้แท้จริงนั้นเพื่อป้องกันตัวจากผู้ที่จะหวัง ผลประโยชน์และยังเป็นการพิสูจน์จิตใจของพระจุลจอมเกล้า จาก กลวิธีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านางมาหรือใบหน้า พัทธรสูรสื่อถึงการปิดบังตัวตนเพื่อเป็นการพิสูจน์จิตใจของ ตัวละครอื่นที่มีต่อตัวละครเอกหญิง ตลอดจนเป็นการป้องกันตัว ของตัวละครเอกหญิงไม่ให้ตกอยู่ในอันตรายหรือในสถานการณ์ ที่ยากลำบาก

3.2 ตัวละครเอกหญิงออกเดินทางเพื่อพิสูจน์ ความสามารถของตนเอง นางแก้วหน้าม้าต้องเดินทางไปชะลอ เขาพระสุเมรุตามคำสั่งของท้าวมงคลราช ทั้งยังต้องออกเดินทางไป ยังเมืองโรมวิถีและมีโอรสให้พระพิณทอง ต่อมาเมื่อขบวนเรือของ พระพิณทองถูกขัดเข้าไปในเมืองยักษ์ นางต้องแปลงกายเป็น มาณพน้อยเดินทางไปต่อสู้กับเหล่ายักษ์ นวนิยายเรื่องพัทธรสูร ได้มีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว โดยอุษามันตราคิดแก้ปัญหาการเงินของ มนสิการด้วยวิธีการเดินทางไปค้าขายตามเมืองต่าง ๆ ระหว่างทาง ยังได้ช่วยชีวิตพระจุลจอมเกล้า ผู้วิจัยเห็นว่าในยุคสมัยนั้นพื้นที่ของ ผู้หญิงคือบ้านเรือนที่ตนต้องคอยดูแลรวมถึงความเป็นอยู่ของผู้คน ในเรือน ส่วนพื้นที่นอกบ้านนั้นเป็นพื้นที่ของผู้ชายที่จะต้องออกไป ทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว การเดินทางของอุษามันตราจึงเป็น การเปิดโอกาสให้เธอได้เรียนรู้พื้นที่นอกเรือนซึ่งเป็นพื้นที่ของผู้ชาย อีกทั้งเธอยังเลือกค้าขายซึ่งเป็นงานของผู้ชายในยุคนี้ เป็นการ พิสูจน์ว่าแม้อุษามันตราจะเป็นผู้หญิงแต่เธอก็ทำในสิ่งที่ผู้ชายทำได้ จากกลวิธีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิง ได้ออกเดินทางผจญภัยเพื่อพิสูจน์ความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ ทำให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง และพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองมุ่งหวังไว้

3.3 ตัวละครเอกหญิงได้รับความช่วยเหลือ พระฤๅษีเป็นผู้เมตตาช่วยเหลือนางแก้วหน้าม้าทุกครั้ง ดังในตอน ที่พระฤๅษีรู้ว่าพระพิณทองพลัดหลงเข้าไปในเมืองยักษ์จึงมอบพร้าได้ ที่มีฤทธิ์มากและสามารถใช้แปลงกายได้ให้นางแก้วหน้าม้า นวนิยาย เรื่องพัทธรสูรได้มีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว โดยท่านครูวัดตะโก เป็นผู้ที่คอยช่วยเหลืออุษามันตรา ดังในตอนที่สุดุโธการกบฏ และกล่าวว่าหาว่าอุษามันตราบุชชาภูตผี อีกทั้งยังใส่ร้ายว่าวันเกิด ของเธอทำให้เกิดเหตุเภทภัยกับราชวงศ์ ท่านครูจึงรับมาเจรจาและ

เปิดเผยความจริงให้สุทโธทราบหาว่าอุษามันตราคืออูษะซึ่งเป็นศิษย์ ของท่านครูเช่นเดียวกัน ทำให้อุษามันตรามีชีวิตรอดจากสุทโธ มาได้ จากกลวิธีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิง ได้รับความช่วยเหลือจากพระฤๅษีหรือท่านครู อีกทั้งยังแสดงให้เห็น ว่าตัวละครเอกหญิงมีลักษณะที่แตกต่างจากตัวละครอื่นคือมีความ พิเศษหรือได้รับอำนาจวิเศษจากผู้ให้ความช่วยเหลือ

3.4 ตัวละครเอกหญิงได้รับของสำคัญก่อนออก เดินทาง ก่อนที่นางแก้วหน้าม้าจะออกเดินทาง พระฤๅษีจะมอบ ของวิเศษให้กับนาง ดังตอนที่พระฤๅษีได้อ่านพระเวทเสกเรือเหาะ พร้อมก้อนสั้ให้นางไปชะลอเขาพระสุเมรุ นวนิยายเรื่องพัทธรสูร ได้มีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว โดยเมื่อครั้งที่อุษามันตราจะออกเดินทาง ไปเมืองไพศาล ท่านครูได้มอบสร้อยข้อมือให้แก่อุษามันตรา ภายหลังเธอได้ทราบว่าสร้อยข้อมือนั้นเป็นของหมั้นหมายเธอให้กับ พระจุลจอมเกล้า สร้อยข้อมือนี้เป็นสัญญินัยว่าเธอมีคู่หมายและช่วย ให้รอดพ้นจากชายอื่น จากกลวิธีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว แสดงให้เห็น ว่าตัวละครเอกหญิงจะได้รับของสำคัญก่อนออกเดินทาง ผู้ที่ให้ ของสำคัญนี้ก็คือผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ การมอบของสำคัญให้ กับตัวละครเอกหญิงเพื่อนำไปทำภารกิจให้สำเร็จหรือเป็นเครื่อง ช่วยเหลือให้ตัวละครเอกหญิงรอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ

3.5 ตัวละครเอกหญิงปลอมเป็นชาย กล่าวถึงขบวน เรือของพระพิณทองถูกพายุพัดเข้าไปยังเมืองยักษ์ นางแก้วหน้าม้า จึงใช้พร้าได้แปลงกายเป็นมาณพน้อยออกเดินทางไปช่วยพระพิณทอง ผู้วิจัยเห็นว่านางแก้วหน้าม้าเลือกที่จะแปลงกายเป็นมาณพน้อย ก็เพื่อปกปิดไม่ให้ผู้ใดรู้ตัวตนที่แท้จริง ทั้งยังเป็นการให้เกียรติคู่ต่อสู้ ที่เป็นชาย และเพื่อไม่ให้คู่ต่อสู้ยอมอ่อนข้อให้เพียงเพราะเธอเป็นหญิง นวนิยายเรื่องพัทธรสูรได้มีการสืบเสาะดังกล่าวดังกล่าว โดยอุษามันตรา ปลอมเป็นชายเพื่อเข้าเรียนในสำนักของท่านครูวัดตะโก ท่านครู ไม่เคยรับศิษย์ที่เป็นหญิง และในยุคนี้ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิง เรียนหนังสือเช่นเดียวกับผู้ชาย ท่านครูจึงให้ปลอมเป็นชายชื่อ “อูษะ” เธอเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและได้เลื่อนขั้นขึ้นมาเรียนกาพย์ กลอนและตำราพิชัยสงคราม ซึ่งความรู้เหล่านั้นล้วนเป็นเรื่องที่สอน ให้เพียงผู้ชายเพื่อใช้ในการปกครองบ้านเมือง กลวิธีการสืบเสาะ ดังกล่าวดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของ วีรสตรี กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ชาญฉลาด กล้าหาญ และมีฝีมือ ในการต่อสู้ แต่เหตุที่ต้องปลอมตัวเป็นชาย เป็นการให้เกียรติคู่ต่อสู้ และเพื่อไม่ให้คู่ต่อสู้ยอมอ่อนข้อให้เพียงเพราะเธอเป็นหญิง สะท้อน ให้เห็นว่าชายและหญิงมีความเท่าเทียมกัน แม้เป็นหญิงก็สามารถ ทำในกิจการงานของชายได้

3.6 ตัวละครเอกหญิงช่วยเหลือตัวละครเอกชาย เหตุการณ์ที่ขบวนเรือของพระพิณทองถูกพายุพัดหลงเข้าไปใน เมืองยักษ์ พระพิณทองหวาดกลัวมาก นางแก้วหน้าม้าจึงแปลงเป็น มาณพน้อยไปสู้กับยักษ์ นวนิยายเรื่องพัทธรสูรได้มีการสืบเสาะ

ดังกล่าว โดยกล่าวถึงตอนที่เกิดการก่อกบฏในวังหลวงเมืองมิลลา พระจุฑามณีมาศกำลังจะหนีไปยังเมืองโรมวิติแต่พระองค์ได้รับบาดเจ็บสาหัส ขบวนเกวียนค้าขายของอุษามันตราเดินทางผ่านมา เธอจึงช่วยเหลือและดูแลพระจุฑามณีมาศจนอาการดีขึ้น จากกลวิธีการสืบทอดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครเอกหญิงช่วยเหลือตัวละครเอกชาย เป็นการเน้นบทบาทให้ตัวละครเอกหญิงมีความสำคัญและมีความโดดเด่นมากกว่าตัวละครเอกชาย โดยตัวละครเอกหญิงเป็นผู้มีความกล้าหาญ มีความสามารถในการต่อสู้ มีน้ำใจ ทั้งยังเป็นที่พักพิงใจให้แก่ชายคนรัก

4. การนำเสนอเรื่องจากตัวบทเดิมมาขยายความในฉบับใหม่ตามจินตนาการของผู้เขียน

4.1 ใบหน้าอัปลักษณ์ของตัวละครเอกหญิง

นางแก้วหน้าม้ามีใบหน้าเหมือนม้าแต่เมื่อถอดหน้าม้ากลับเป็นนางงามผู้งดงาม นวนิยายเรื่องพัทลุงสุรได้มีการสืบทอดใบหน้าที่อัปลักษณ์ของตัวละครเอกหญิง โดยกล่าวถึงอุษามันตราไม่ต้องการออกเรือนกับชายที่หวังประโยชน์และไม่เห็นคุณค่าในตัวเธอ เธอจึงใช้ความรู้เรื่องการแต่งหน้าสร้างใบหน้าพัทลุงสุรปกปิดใบหน้าที่แท้จริง จากกลวิธีการสืบทอดดังกล่าวเห็นได้ว่า สุชาครียา ได้สร้างสรรค์สร้างให้อุษามันตราเป็นผู้มีความรู้เรื่องการแต่งหน้าและตั้งใจสร้างใบหน้าพัทลุงสุร ซึ่งแตกต่างจากนางแก้วหน้าม้าที่ไม่ได้สร้างหน้าม้าขึ้นมาด้วยตนเอง

4.2 การรับตัวละครเอกหญิงเข้าวังหลวงเมืองมิลลา

เมื่อนางแก้วหน้าม้าสามารถขอลาพระสุเมธมาถวายทำวรมงคลราชได้สำเร็จ พระองค์จึงต้องรับนางเข้าวัง แต่การเข้าวังหลวงของนางก็ไม่มีวอมารับตามประเพณี นางแก้วหน้าม้าจึงบอกผู้ที่มารับนางว่าให้ไปแจ้งทำวรมงคลราชและพระนางมณฑาให้นำวอมารับนาง เพื่อเป็นการแสดงเกียรติยศและยกย่องนาง นวนิยายเรื่องพัทลุงสุรได้มีการสืบทอดดังกล่าว โดยอุษามันตราได้รับพระราชโองการให้เข้าวังเพื่อดูตัวหมั้นหมายกับพระจุฑามณีมาศ ในวันที่เดินทางเข้าวังนั้น ทางวังหลวงได้จัดขบวนเรือและวอมารับอย่างสมเกียรติยกย่องให้เทียบเท่ากับสตรีฝ่ายในแม้จะเป็นสามัญชน จากกลวิธีการสืบทอดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกหญิงของทั้งสองเรื่องมีใบหน้าที่อัปลักษณ์เช่นเดียวกัน แต่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในสังคมแตกต่างกัน

4.3 การเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริงของตัวละครเอกหญิง

เมื่อพระพิณทองเห็นว่านางแก้วหน้าม้า คือ นางมณี พระพิณทองได้รับฉวยเอารูปหน้าม้าขึ้นทั้งเข้ากองเพลิงจนมอดไหม้ นางมณีไม่ได้เต็มใจที่จะเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงให้พระพิณทองทราบ นวนิยายเรื่องพัทลุงสุรได้มีการสืบทอดดังกล่าว โดยพระจุฑามณีมาศเต็มใจแต่งงานกับอุษามันตราทั้งที่รู้ว่าใบหน้าที่แท้จริงของเธอไม่งดงาม อุษามันตราตัดสินใจเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริงต่อหน้าพระจุฑามณีมาศ จากกลวิธีการสืบทอดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การปกปิดใบหน้าที่แท้จริง

ของตัวละครเอกหญิงเป็นบททดสอบจิตใจและความรักที่ตัวละครเอกชายมีต่อตัวละครเอกหญิง แม้ในบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า นางมณีจะไม่เต็มใจที่จะเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริง แต่ด้วยความรักที่มีต่อพระพิณทองนางก็ยินดีที่จะให้อภัยคนรัก ทางด้านนวนิยายเรื่องพัทลุงสุร ผู้เขียนได้ปรับเนื้อเรื่องให้อุษามันตราเต็มใจเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริงต่อหน้าพระจุฑามณีมาศ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปิดเผยใบหน้าที่แท้จริงของตัวละครเอกหญิงเป็นการคลายปมในใจเรื่องความรักของตัวละครเอกหญิง และยังเป็นบททดสอบเรื่องความมั่นคงในความรักและพร้อมที่จะให้อภัย

4.4 การปลอมตัวเป็นชาย นางแก้วหน้าม้าได้รับ

พร้าได้จากพระฤๅษี พร้าได้นี้มีฤทธิ์มากและใช้แปลงกายได้ นางจึงแปลงกายเป็น “มาณพน้อย” แล้วออกเดินทางไปช่วยพระพิณทอง มาณพน้อยได้ต่อสู้กับพระยาอภัยพัลลภราชโดยยิงศรและขว้างพร้าได้ ตัดเศียรท้าวพัลลภราช นวนิยายเรื่องพัทลุงสุรได้มีการสืบทอดดังกล่าว โดยท่านครูวัดชะโกยอมรับอุษามันตราเป็นศิษย์หญิงคนแรก ท่านครูให้อุษามันตราเข้าเรียนโดยใช้ชื่อ “อุษะ” เพื่อรักษาสถานะของเด็กชายเอาไว้ อุษะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการต่อสู้ จากกลวิธีการสืบทอดดังกล่าวเป็นการซ่อนตัวตนที่แท้จริงของตัวละครเอกหญิง เพื่อให้สามารถเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของผู้ชายและสามารถทำในสิ่งที่กำหนดไว้สำหรับผู้ชายได้

5. การนำตัวละครจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ในฉบับใหม่

5.1 นางแก้วหน้าม้าสืบทอดเป็นอุษามันตรา พบ

การสืบทอดจากตัวบทเดิม ได้แก่ 1) มีใบหน้าที่อัปลักษณ์ที่ซ่อนใบหน้าที่งดงามไว้ภายใน 2) มีความเก่งกล้าและมีปัญญาที่ฉลาดหลักแหลม 3) มั่นคงในความรักและซื่อสัตย์ต่อคนรัก และ 4) ได้ครองคู่กับตัวละครเอกชายและได้รับแต่งตั้งเป็นพระอัครมเหสีแห่งเมืองมิลลา ส่วนการสร้างใหม่ ได้แก่ 1) ชาตिकाเนต นางแก้วหน้าม้าเป็นหญิงสาวชาวบ้าน อาศัยอยู่กับตาตาย ส่วนอุษามันตราเป็นบุตรสาวของโชติระเสและตยวดี คุณปู่ทำกิจการโรงหล่อโลหะมนสิการแห่งเมืองมิลลา ส่วนคุณตาเป็นคหบดีแห่งเมืองไพศาล 2) ไม่ยินยอมให้ชายคนรักของตนมีหญิงอื่น นางแก้วหน้าม้ายินยอมให้พระพิณทองมีหญิงอื่นเป็นภรรยา ทั้งนางทศมาลี นางสร้อยสุวรรณและนางจันทร์ ส่วนอุษามันตราต้องการแต่งงานกับชายที่เห็นคุณค่าของเธอและรักเธอแต่เพียงผู้เดียว

5.2 พระพิณทองสืบทอดเป็นพระจุฑามณีมาศ

พบการสืบทอดจากตัวบทเดิม ได้แก่ 1) เป็นพระโอรสของเจ้าเมืองมิลลาและขึ้นเป็นกษัตริย์ครองเมืองมิลลา และ 2) มีรูปโฉมงดงาม ส่วนการสร้างใหม่ ได้แก่ 1) ชื่อของตัวละครเอกชาย บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าตัวละครเอกชายมีนามว่า “พระพิณทอง” ส่วนนวนิยายเรื่องพัทลุงสุรตัวละครเอกชายมีนามว่า “พระจุฑามณีมาศ” และ “ปิ่น” เมื่อพิจารณาคำว่า “จุฑามณี” หมายถึง ปิ่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 328) ส่วนคำว่า “มาศ” หมายถึง ทอง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 905) เมื่อนำความหมายของคำทั้งสองมารวมกัน พระจุฑาธุชธาดา จึงหมายถึง ปิ่นทอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สืบค้นเพิ่มเติมพบว่าเรื่องแก้วหน้าม้าหลายสำนวนได้ใช้ชื่อตัวละครเอกชายตามความนิยมว่า “พระปิ่นทอง” เช่น กลอนสวดเรื่องปิ่นทอง นิทานคำกลอนเรื่องแก้วหน้าม้าสำนวนนายบุษย์ กลอนบทละครเรื่องแก้วหน้าม้าตอนถวายลูกของกรมศิลปากรดัดแปลงจากพระนิพนธ์ในกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ และบทละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงจากพระนิพนธ์ในกรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์ โดยแก้วกัลยาณี ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 (ช่อง 7 เอชดี) 2) การยอมรับตัวละครเอกหญิง พระปิ่นทองไม่ยอมรับนางแก้วหน้าม้าเป็นสนมของพระองค์ ส่วนพระจุฑาธุชธาดายอมรับและยินดีหมั้นหมายกับอุษามันตรา และ 3) เป็นผู้มีความกล้าหาญ พระปิ่นทองขาดความกล้าหาญ พระองค์หวาดกลัวภัยจนไม่กล้าออกจากห้องและหลบซ่อนอยู่ใต้เตียง ส่วนพระจุฑาธุชธาดาเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องกลศึก นำทัพด้วยพระองค์เอง มีความกล้าหาญและยอมเสี่ยงชีวิตเพื่ออุษามันตรา

5.3 พระฤทธิสืบทอดเป็นพระครูวิเศษโก พบการสืบทอดจากตัวบทเดิม ได้แก่ 1) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือตัวละครเอกหญิง ส่วนการสร้างใหม่ ได้แก่ 1) เป็นผู้ช่วยให้ตัวละครเอกหญิงสร้างใบหน้าอัปลักษณ์ นางแก้วหน้าม้าได้รับความช่วยเหลือจากพระฤทธิถอดรูปหน้าม้ากลายเป็นนางมณี ภายหลังต่อมาพระฤทธิจึงเตือนสตินาง ขอให้อย่ายึดติดกับใบหน้าม้า ส่วนท่านครูวิเศษโกเป็นผู้ช่วยเหลือให้อุษามันตราทำใบหน้าพักรอดูสุรเพื่อปกปิดตัวตนที่แท้จริง

5.4 ท้าวมงคลราชสืบทอดเป็นพระเจ้าวิเทหะ พบการสืบทอดจากตัวบทเดิม ได้แก่ 1) เป็นกษัตริย์ผู้ครองเมืองมิลิตา ส่วนการสร้างใหม่ ได้แก่ 1) ทศนะของกษัตริย์แห่งเมืองมิลิตาที่มีต่อตัวละครเอกหญิง ท้าวมงคลราชโกรธและต่อว่านางแก้วหน้าม้าที่ไม่เจียมตน ส่วนพระเจ้าวิเทหะแสดงความเข้าใจและใช้คำพูดขอความเห็นใจจากอุษามันตราและครอบครัว 2) เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและเตรียมการไว้เพื่อต่อสู้กับกบฏ บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ากล่าวถึงท้าวมงคลราชไม่ได้เกิดความเฉลียวใจว่านางแก้วหน้าม้าเป็นผู้มีความวิเศษ ส่วนนวนิยายเรื่องพักรอดูสุรกล่าวถึงพระเจ้าวิเทหะว่าเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและรอบคอบวางแผนและเตรียมการไว้ให้พระจุฑาธุชธาดาต่อสู้กับกบฏ และ 3) ฝ่ายกบฏวางแผนปลงพระชนม์ บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ากล่าวถึงท้าวมงคลราชแต่งตั้งให้พระปิ่นทองครองกรุงมิลิตา ส่วนนวนิยายเรื่องพักรอดูสุรกล่าวถึงพระเจ้าวิเทหะถูกกบฏจับกุมและกรอกยาพิษให้สิ้นชีวิต

5.5 ท้าวพรหมทัตสืบทอดเป็นองค์ชะยะธะนัง พบการสืบทอดจากตัวบทเดิม ได้แก่ 1) เป็นกษัตริย์ผู้ครองเมืองโรมิณี ส่วนการสร้างใหม่ ได้แก่ 1) เป็นพระอัยกาและผู้ช่วยเหลือ

ตัวละครเอกชาย บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ากล่าวถึงท้าวพรหมทัต กษัตริย์ผู้ครองกรุงโรมิณีเป็นพระบิดาของนางทัตมาลี เมื่อพระปิ่นทองแต่งงานกับนางทัตมาลี ท้าวพรหมทัตจึงเป็นพระสัสสุระของพระปิ่นทอง ส่วนนวนิยายเรื่องพักรอดูสุรกล่าวถึงองค์ชะยะธะนัง กษัตริย์ผู้ครองเมืองโรมิณี พระองค์เป็นพระอัยกาของพระจุฑาธุชธาดา และเป็นผู้มอบกำลังพลให้พระจุฑาธุชธาดาต่อสู้กับกบฏ

5.6 พระนางมณฑาเทวีสืบทอดเป็นพระนางสีดา พบการสืบทอดจากตัวบทเดิม ได้แก่ 1) เป็นพระอัครมเหสีแห่งเมืองมิลิตา 2) ไม่รังเกียจตัวละครเอกหญิง ส่วนการสร้างใหม่ ได้แก่ 1) ฝ่ายกบฏวางแผนปลงพระชนม์ บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ากล่าวถึงพระนางมณฑาเทวีได้อยู่ร่วมในพระราชพิธีแต่งตั้งพระปิ่นทองเป็นกษัตริย์ผู้ครองกรุงมิลิตา ส่วนนวนิยายเรื่องพักรอดูสุรกล่าวถึงพระนางสีดาเทวีถูกกบฏจับกุมและกรอกยาพิษให้สิ้นชีวิต

6. การนำฉากและบรรยากาศจากตัวบทเดิมมาปรับใช้
ในตัวบทใหม่

6.1 ฉากเมืองมิลิตา เป็นฉากหลักของบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า เริ่มตั้งแต่การเปิดเรื่องที่กล่าวถึงเมืองมิลิตา และยังเป็นเมืองที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในตอนท้ายของเรื่อง คือ พระปิ่นทองได้ขึ้นครองกรุงมิลิตา และแต่งตั้งให้นางมณีเป็นพระอัครมเหสี นวนิยายเรื่องพักรอดูสุรได้มีการสืบทอดฉากและบรรยากาศเมืองมิลิตา โดยให้เพชรน้ำค้างข้ามภพมาอยู่ในร่างอุษามันตราที่เมืองมิลิตา สภาพความเป็นอยู่ของเมืองมิลิตาเหมือนสมัยอยุธยา และเป็นสังคมที่ยอมรับนับถือเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นสภาพสังคมของเมืองมิลิตาจึงเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เธอสร้างใบหน้า “พักรอดูสุร” เพื่อปกปิดใบหน้าอันงดงามและไม่ต้องออกเรือนไปกับชายอื่นในตอนท้ายของเรื่องพระจุฑาธุชธาดาได้ขึ้นครองกรุงมิลิตาและแต่งตั้งอุษามันตราเป็นพระอัครมเหสีแต่เพียงผู้เดียว การสืบทอดนี้แสดงให้เห็นถึงการนำเมืองมิลิตามาเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ตัวละครเอกชายและตัวละครเอกหญิงได้พบกัน และในตอนท้ายเรื่องได้กล่าวถึงตัวละครเอกชายขึ้นครองเมืองมิลิตาและแต่งตั้งตัวละครเอกหญิงเป็นพระอัครมเหสี นอกจากนี้นวนิยายเรื่องพักรอดูสุรยังได้ขยายความเมืองมิลิตาเพิ่มเติมจากบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า

6.2 ฉากท้องพระโรงของพระราชวังเมืองมิลิตา บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ากล่าวถึงฉากท้องพระโรงของพระราชวังเมืองมิลิตาเพียงว่า ภายในท้องพระโรงพร้อมไปด้วยเหล่าเสนาไพร่พล นวนิยายเรื่องพักรอดูสุรได้มีการสืบทอดฉากท้องพระโรงในตอนท้ายของเรื่องอุษามันตราได้เดินทางเข้าวังตามกำหนดครุฑเพื่อหมั้นหมายกับพระจุฑาธุชธาดา สุขาคิริยา ได้บรรยายถึงความรู้สึกของอุษามันตราเมื่อเห็นภายในอาคารว่าราชาการ ความว่า “อุษามันตรามองภายในอาคารว่าราชาการอย่างนึกถึงและตื่นตาตื่นใจ” (สุขาคิริยา, 2556: 209) นอกจากนี้ยังได้มีการอธิบาย

การแต่งกายของพระเจ้าวิเทหะและตำแหน่งที่นั่งของเหล่าเสนาอำมาตย์ ซึ่งต้องพระโรงถือเป็นศูนย์รวมในการประชุมงานราชการ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและความยิ่งใหญ่ของเมืองมิลลา ตลอดจนตำแหน่งที่นั่งจะบ่งบอกถึงอำนาจและหน้าที่ของแต่ละตัวละคร

6.3 ฉากเมืองโรมวิลิ บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า กล่าวถึงพระพิณทองหนีนางแก้วหน้าม้าไปเมืองโรมวิลิเพื่อเข้าพิธีสมรสกับนางทัศนาลี จากนั้นนางแก้วหน้าม้าจึงเดินทางไปหาพระพิณทองที่เมืองโรมวิลิ นวนิยายเรื่องพักรตรอสุรมีการสืบทอดฉากเมืองโรมวิลิ ในขณะที่อุษามันตราเดินทางไปค้าขาย เธอได้ช่วยเหลือพระจุฑาภรณ์มาศที่หนีการตามล่าจากพวกกบฏ พระองค์บอกอุษามันตราว่าชื่อ “ปิ่น” กำลังจะเดินทางไปเมืองโรมวิลิ สาเหตุที่พระจุฑาภรณ์มาศต้องการเดินทางไปยังเมืองโรมวิลิเพราะเป็นเมืองของพระอัยกา จากกลวิธีการสืบทอดมีจุดที่น่าสนใจพบว่า ผู้แต่งยังคงสร้างให้เมืองโรมวิลิเกี่ยวข้องกับตัวละครเอกชาย เมื่อตัวละครเอกชายมีความเดือดร้อนจะต้องเดินทางออกจากเมืองมิลลาไปยังเมืองโรมวิลิ

7. การนำอนุภาคของวิเศษจากตัวบทเดิมมาปรับใช้ใน ตัวบทใหม่

7.1 เรือเหาะสืบทอดเป็นขบวนเกวียนขนสินค้า เรือเหาะเป็นเรือวิเศษที่ใช้เดินทางโดยการเหาะบนอากาศ พระฤๅษีเป็นผู้เสกเรือเหาะพร้อมสายยนต์ให้นางแก้วหน้าม้า ภายหลังต่อมา นางได้ใช้เรือเหาะเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้เรือเหาะเป็นพาหนะหลักในการเดินทางของนางแก้วหน้าม้า สะท้อนให้เห็นสภาพภูมิประเทศของไทยที่มีแม่น้ำลำคลองจำนวนมาก ผู้คนในอดีตจึงใช้เรือในการเดินทางเป็นหลัก การประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยน้ำในการเพาะปลูก พื้นที่ในการตั้งบ้านเรือนของผู้คนก็มักจะอยู่ใกล้แหล่งน้ำ สอดคล้องกับที่ อัครวิทย์ เรื่องรอง (2539: 132) ได้วิเคราะห์ลักษณะเด่นของ “เรือเหาะ” ไว้ว่า “ในเรื่องแก้วหน้าม้านั้นนอกจากจะสะท้อนความเจริญด้านภูมิปัญญาของมนุษย์ที่คิดประดิษฐ์เรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่มักเลือกสภาพแหล่งที่ตั้งชุมชนปลูกสร้างบ้านเรือน หรือดำเนินชีวิตติดท่าเลเป็นแม่น้ำลำคลองเป็นหลัก” นอกจากนี้การนำเรื่องที่เป็พาหนะทางน้ำ มาเพิ่มความวิเศษให้เหาะบนอากาศเป็นการเพิ่มความวิเศษให้นางแก้วหน้าม้า ซึ่งเปรียบได้กับวิเศษหรือนางฟ้าที่สามารถเหาะอยู่บนฟ้าหรือสรวงสวรรค์ ในนวนิยายเรื่องพักรตรอสุรกล่าวถึงอุษามันตราได้เดินทางไปค้าขายยังเมืองต่าง ๆ ขบวนสินค้าของอุษามันตราประกอบไปด้วยขบวนเกวียนสินค้าและมีม้าเร็วสิบสองตัว ระหว่างที่ขบวนเกวียนสินค้ากำลังจะกลับเมืองมิลลา เธอได้ช่วยชีวิตพระจุฑาภรณ์มาศที่หนีการตามล่าของพวกกบฏ จากกลวิธีการสืบทอดดังกล่าว เห็นได้ว่าตัวละครเอกหญิงของทั้งสองเรื่อง

ได้ใช้พาหนะในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยนางแก้วหน้าม้าได้ใช้เรือเหาะเดินทางไปทำภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ทั้งยังใช้ในการเดินทางไปหาพระพิณทองที่เมืองโรมวิลิและเมืองยักซ์ ส่วนอุษามันตราใช้เกวียนเดินทางไปค้าขายตามเมืองต่าง ๆ อีกทั้งยังมีโอกาสได้ช่วยเหลือพระจุฑาภรณ์มาศ แม้ว่าอุษามันตราจะไม่ได้เดินทางเพื่อมุ่งเน้นไปช่วยเหลือพระจุฑาภรณ์มาศโดยตรงดังเช่นนางแก้วหน้าม้า ที่ไปช่วยเหลือพระพิณทอง แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถของอุษามันตราในอีกมุมมองหนึ่งคือ เธอเป็นผู้หญิงที่ออกเดินทางไปค้าขายและคุมขบวนเกวียนสินค้าที่มีขนาดใหญ่ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการขับเน้นให้เห็นความสามารถของอุษามันตราในการประกอบอาชีพและช่วยเหลือครอบครัว อีกทั้งการสืบทอดอนุภาคของวิเศษนี้เป็นการสืบทอดในลักษณะของพาหนะที่ช่วยในการเดินทางของตัวละครเอกหญิง แม้ว่าขบวนเกวียนสินค้าของอุษามันตราจะไม่ได้มีคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้เธอเดินทางบนอากาศได้เช่นเดียวกับนางแก้วหน้าม้า แต่ก็แสดงให้เห็นว่า อุษามันตราได้ใช้เกวียนขบวนสินค้าเป็นพาหนะเดินทางไปยังจุดหมายและทำให้เธอช่วยชีวิตพระจุฑาภรณ์มาศได้เช่นเดียวกัน

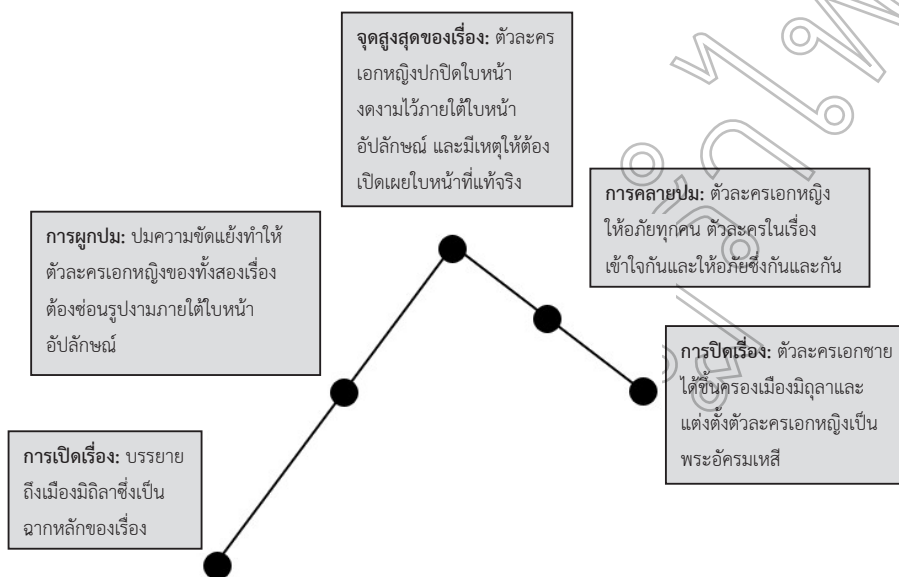
7.2 พราดัสสืบทอดเป็นดาบแก้วมณีและดาบปิ่นปัก พราดัสเป็นของวิเศษที่พระฤๅษีเสกให้นางแก้วหน้าม้า ตอนที่ไปช่วยเหลือพระพิณทองที่เมืองยักซ์ พราดัสเล่มนี้เป็นของมีคมที่มีฤทธิ์เนรมิตได้ตามใจปรารถนาและใช้แปลงกายได้ นางแก้วหน้าม้าจึงใช้แปลงกายเป็นมาณพน้อยเพื่อไปช่วยพระพิณทองที่เมืองยักซ์ การที่พระฤๅษีเสกพราดัสให้นางแก้วหน้าม้า แสดงให้เห็นว่าพราดัสบ่งบอกถึงตัวตนของนางแก้วหน้าม้าในฐานะชาวบ้านธรรมดา ซึ่งแตกต่างจากตัวละครเอกในเรื่องอื่น ๆ ที่มีอาวุธสำคัญ เช่น จักร พระขรรค์ ดุริศสูล แต่ด้วยนางแก้วหน้าม้ามีพระฤๅษีเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ จึงทำให้นางมีพราดัสที่มีอำนาจวิเศษ นอกจากนี้การใช้พราดัสเป็นอาวุธยังสะท้อนให้เห็นว่าพราดัสเป็นอุปกรณ์ในการดำรงชีพของชาวบ้าน เป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องใกล้ตัวที่เป็นเรื่องธรรมดา แม้พราดัสจะเป็นอุปกรณ์ที่พบได้ทั่วไปแต่ก็เป็นอาวุธสำคัญที่ช่วยเหลือพระพิณทองพระโอรสแห่งเมืองมิลลาได้ เปรียบได้กับการให้ความสำคัญกับนางแก้วหน้าม้าซึ่งเป็นหญิงสาวชาวบ้านที่พระพิณทองมองไม่เห็นคุณค่า แต่เมื่อถึงคราวลำบากนางคือคนที่ไม่ไปช่วยพระพิณทองทุกครั้ง ในนวนิยายเรื่องพักรตรอสุรกล่าวถึงตอนที่พระจุฑาภรณ์มาศประลองฝีมือกับอุษามันตราตอนที่ปลอมตัวเป็นอุษะ โชติระเสได้นำดาบประจำตระกูลที่ขึ้นด้วยฝีมือของบรรพบุรุษมาใช้ในการประลอง โดยมอบ “ดาบปิ่นปัก” ให้พระจุฑาภรณ์มาศ และมอบ “ดาบแก้วมณี” ให้อุษะ จากกลวิธีการสืบทอดเห็นได้ว่าตัวละครเอกหญิงของทั้งสองเรื่องมีอาวุธที่บ่งบอกถึงตัวตนของตัวละครเอกหญิง อีกทั้งการสืบทอดอนุภาคของวิเศษเป็นการสืบทอดทางด้านลักษณะของอาวุธที่ตัวละครเอกหญิงใช้ต่อสู้ ในนิยายที่ปลอมเป็นชายและต่อสู้กับฝ่ายชาย อนึ่ง ดาบแก้วมณีและ

ดาบปืนปักไม่ได้แสดงความวิเศษเหมือนกับพราดัดที่ใช้ต่อสู้กับยักษ์ และแปลงกายได้ แต่ก็แสดงให้เห็นว่าอุษามันตราใช้ดาบแก้วมณีเพื่อแสดงความสามารถในการต่อสู้เช่นเดียวกับนางแก้วหน้าม้า

สรุปและอภิปรายผล

1. การสืบทอดบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า
ในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร จากการศึกษาการสืบทอดบทละครนอก เรื่องแก้วหน้าม้าในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร แสดงให้เห็นการสืบทอดองค์ประกอบของงานวรรณกรรม ทั้งในด้านโครงเรื่อง แนวคิด

เหตุการณ์ เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ รวมถึงอนุภาคของวิเศษ สุชาคริยา ได้นำบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้ามาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร โดยใช้วิธีการคงเดิม ตัดทอน เพิ่มเติม และดัดแปลงเชื่อมโยงกับความเป็นไปของสังคมในปัจจุบัน จึงเกิดการสืบทอดที่ยังคงเคารพงานประพันธ์ต้นฉบับผสมผสานกับการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความร่วมสมัย ดังจะเห็นได้จากการสืบทอดโครงเรื่องบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร ดังภาพ

ภาพที่ 1 การสืบทอดโครงเรื่องบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร

จากภาพที่ 1 การสืบทอดโครงเรื่องบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าไปสู่นวนิยายเรื่องพัทธรอสูร จะเห็นได้ว่าแม้ว่านวนิยายเรื่องพัทธรอสูรจะมีการปรับเปลี่ยนและเชื่อมโยงให้เข้ากับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน แต่ในเบื้องต้นยังคงเห็นร่องรอยของฐานความคิดที่แสดงผ่านโครงเรื่องจากบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าสืบทอดไปยังนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร

2. การสร้างสรรค์บทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า
ในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร จากการที่ สุชาคริยา ได้ตั้งข้อคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติอันเหมาะสมของพระพิณทองในบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้า จึงทำให้ สุชาคริยา เกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ตัวละครพระพิณทองขึ้นมาใหม่นามว่า “พระจุฑาภรณ์มาศ” ซึ่งเป็นการสร้างตัวละครเอกชายจากมุมมองใหม่ โดยให้พระจุฑาภรณ์มาศมีคุณสมบัติเป็นชายหนุ่มรูปงาม มีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ มีความกล้าหาญ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด คำนึงถึงส่วนรวมตลอดจนเป็นชายผู้รักเดียวใจเดียว แสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกชายในมุมมองของ สุชาคริยา ควรเป็นผู้ที่มีทั้งคุณสมบัติและรูปสมบัติดังกล่าว จึงจะมีความเหมาะสมในการเป็นผู้นำปกครองเมืองมิลิลา

และเป็นคนรักที่คู่ควรกับอุษามันตรา นอกจากนี้ ในบทละครนอกเรื่องแก้วหน้าม้าและนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร ยังได้เน้นบทบาทของตัวละครเอกหญิงเป็นหลัก เน้นความสามารถของผู้หญิงที่มีความเท่าเทียมเสมอภาคกับผู้ชาย ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการต่อสู้สติปัญญา รวมไปถึงการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ชาย ในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูรยังได้เพิ่มบทบาทความเป็นหญิง โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของความรู้เรื่องการแต่งหน้าเพื่อเอาตัวรอดในสถานการณ์ที่ยากลำบากและช่วยเหลือตัวละครเอกชาย ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจที่ว่า พระเจ้าวิเทหะและพระจุฑาภรณ์มาศ ซึ่งเป็นตัวละครชายในนวนิยายเรื่องพัทธรอสูร มีทัศนคติต่ออุษามันตราที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเทียบกับท้าวมงคลราชและพระพิณทองที่มีต่อนางแก้วหน้าม้า แสดงให้เห็นว่า สุชาคริยา ใช้กลวิธีการสืบทอดโดยปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องตามจินตนาการเพื่อสร้างความสมเหตุสมผลให้กับการทำงานของตัวละครอันนำไปสู่แนวคิดของเรื่องที่ว่า “การไม่ตัดสินผู้อื่นเพียงเพราะมองจากรูปลักษณ์ภายนอก” และ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง “มนุษย์ทุกคนย่อมมีความเท่าเทียมกัน” อนึ่ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่ สุชาคริยา นำอนุภาคของวิเศษจากบทละครนอกเรื่อง

แก้หน้าม้ามาปรับใช้ในนวนิยายเรื่องพักร้อสุร เป็นการสืบสรรค์เฉพาะลักษณะของวิเศษที่ช่วยขับเคลื่อนบทบาทของตัวละครเอกหญิง ทั้งยังปรับของวิเศษให้มีความธรรมดา เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ ไม่ได้มีความวิเศษดังเช่นในบทละครนอกเรื่องแก้หน้าม้า แต่สามารถนำพาให้อุษามันตราประสบความสำเร็จดังใจปรารถนาได้ เช่นเดียวกับนางแก้หน้าม้า

จากการศึกษา “การสืบสรรค์บทละครนอกเรื่องแก้หน้าม้าในนวนิยายเรื่องพักร้อสุร” ทำให้เห็นพลวัตของการถ่ายทอดระหว่างตัวบทเดิมไปสู่ตัวบทใหม่ ทั้งยังแสดงให้เห็นโลกทัศน์ ค่านิยมของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ตลอดจนปัจจัยและเงื่อนไขของสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม สอดคล้องกับที่ นิตยา แก้วคัลนา (2561: 80) กล่าวว่า “กระบวนการสืบทอดวรรณศิลป์จึงต้องมีพลวัตเพื่อสร้างมิติใหม่และการสื่อความหมายใหม่ในแง่ของผู้สร้างการสืบสรรค์จึงเป็นทั้งกระบวนการส่งทอดและสร้างสรรค์ผ่านกาลเวลาและข้ามยุคสมัย กอปรกับความนุ่มลึกในมรดกทางปัญญาหรือวรรณศิลป์ของไทย แต่โบราณ” กล่าวได้ว่าการสืบสรรค์บทละครนอกเรื่องแก้หน้าม้าในนวนิยายเรื่องพักร้อสุรแสดงให้เห็นคุณค่าของตัวบทต้นทางซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมร่วมสมัยและเป็นพลังของการสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมอย่างไม่รู้จบ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวรรณคดีต้นฉบับหรือนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา สังข์ทอง ไกรทอง ที่มีการสืบสรรค์ในงานวรรณกรรมร่วมสมัย อาจเป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์รวมเล่มหรือนวนิยายออนไลน์ เพื่อให้เข้าใจโลกทัศน์ สภาพสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงค่านิยมของคนในยุคปัจจุบัน ที่ได้มีการสืบทอดและสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ผ่านงานวรรณกรรมร่วมสมัย
2. ควรศึกษาการสืบสรรค์งานวรรณกรรมในสื่อประเภทอื่น เช่น การสืบสรรค์วรรณคดีในบทเพลง การสืบสรรค์บทละครนอกในสื่อโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นพลวัตของการสืบทอดและสร้างสรรค์จากสื่อประเภทหนึ่งไปสู่สื่ออีกประเภทหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการวิจัยเรื่อง “แก้หน้าม้าสู่พักร้อสุร: การสืบสรรค์และการสร้างความหมายใหม่ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมประเภทงบประมาณเงินอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้ส่วนงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- ชลดา เรื่องรักซ์ลิขิต. (2548). ความหมายและบทบาทของหน้าม้าของนางแก้หน้าม้า. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 10(2): 470-492.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). วรรณกรรมประเภทกลอนสวดภาคกลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ต่อพงศ์ เชื้ออ่อน. (2565). นิยายออนไลน์เรื่อง “ลิขิตปรารถนา กากิข้ามภพ”: การสืบสรรค์และการสื่อความคิดในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย. วรรณวิทัศน์. 22(2): 136-179.
- นันทนัย ประสานนาม. (2554). การวิจัยวรรณคดีไทย. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณคดีไทย หน่วยที่ 8-15 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). หน่วยที่ 14. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาศิลปศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 14-26 - 14-38.
- นิตยา แก้วคัลนา. (2556). สืบสรรค์ขนบวรรณศิลป์: การสร้างสุนทรียภาพในกวีนิพนธ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตยา แก้วคัลนา. (2561). การสืบสรรค์ในกวีนิพนธ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภูวนะตรนรินทร์ฤทธิ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวง. (2562). บทละครนอก แก้หน้าม้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สุชาคริยา. (2556). พักตร์อสุร. กรุงเทพมหานคร: มายาตรีม.
- สุวรรณา ค้อยเอี่ยม. (2561). การสืบสรรค์วรรณคดีมรดกของไทยในนวนิยายของพงศกร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัศวิทย์ เรืองรอง. (2539). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องแก้หน้าม้า. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- SAMSEARN OFFICIAL. แก้หน้าม้า 2558 [เฉพาะกิจ Lockdown] - ตอนที่ 1 (4 เมษายน 2563). [online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.youtube.com/watch?v=P4-9SnCJ638>. 2563.